

Niet privatiseren, maar participeren

Sportveldonderhoud bindende factor tussen burgers en gemeente

Piet Jetze Faber bij de gemeente Het Bildt (Fr.) zit inmiddels 26 jaar in het onderhoud. De laatste zeven jaren coördineert hij het grijs- en groenonderhoud van de Noord-Friese gemeente.

Onderhoud is binnen de gemeentelijke afdeling een belangrijk issue: de afdeling wil niet alleen, maar kan ook blijven concurreren met grote partijen die het onderhoud uitvoeren. Goed overleg met de bevolking en de hulp van burgers maakt privatisering van sportveldexploitatie en -onderhoud overbodig.

Auteur: Broer de Boer

“Ooit dachten we dat wij het wiel uitgevonden hadden”, vertelt opzichter Piet Jetze Faber. “Banenpoolers zouden in onze Friese dorpen voor het onderhoud van alle grijs en groen moeten zorgen. Daar zijn we heel snel van teruggekomen; dat functioneerde niet. We zijn dat heel snel weer vanuit onze eigen organisatie gaan invullen. Nu heeft elk dorp een soort dorpsbeheerder die bij ons in dienst is. Zo’n dorpsbeheerder voert zelfstandig kleine klussen uit, maar verzakt bijvoorbeeld een hele stoep. Dan neemt hij contact met mij op omdat zo iets te herstellen een maatje te groot is.” Faber vertelt dit als achtergrond om me te laten beseffen dat hij in zijn onderhoudskoninkrijkje te maken heeft met kleine dorpen met een sterke sociale binding, waar men gewend is zaken met elkaar aan te pakken.

Zeven dorpen

Gemeente Het Bildt werkt samen binnen het intergemeentelijk samenwerkingsverband Middelsee Gemeenten. De andere deelnemers zijn Ferwerderadiel, Leeuwarderadeel en Menaldumadeel. Samen hebben deze vier gemeenten 43 duizend inwoners op een grondoppervlakte van ongeveer 360 vierkante kilometer. Gemeente Het Bildt telt zes dorpen: St.-Anne, St.-Jabik, Minnertsgea, Froubuurt Ouwe-Syl en Nij Altoenae en het buurtschap Westhoek. “Onze gemeentelijk onderhoudsdienst is een onderdeel van de afdeling werken”, meldt Faber. “We hebben een aantal clusters benoemd waarin we de werkzaamheden onderbrengen. We onderhouden drie begraafplaatsen, alle laanbomen, gazons en de sportvelden in deze gemeente met circa 13 duizend inwoners met twaalf personen. Alleen het groenbeheer van

Piet Jetze Faber coördineert het sportveldonderhoud bij gemeente Het Bildt.

Het immer groene kaatsveld van St.-Anne.

struiken en heesters hebben we aan de Sociale Werkvoorziening uitbesteed. Daarnaast laten we BV Sport, het geprivatiseerde groenbedrijf van gemeente Leeuwarden, het groot onderhoud aan de sportvelden verrichten. Verder doen we het reguliere onderhoud aan de sportvelden helemaal zelf.”

“En dat houdt best iets in voor zo’n kleine gemeente. Elk dorp heeft zijn eigen kaatsveld, minimaal één eigen voetbalveld en een oefenveld. Deze velden worden wisselend in frequentie gebruikt. In Minnertsgea is er bij voorbeeld sprake van een bloeiende voetbalvereniging. Het gebruik van de velden is daar zo intensief, dat er vraag bestaat naar een kunstgras oefenveld. Maar zelfs als je dat binnen het intergemeentelijk samenwerkingsverband ziet, is dat een hele investering voor een bevolking van ruim 40 duizend inwoners.

Klei-sportveld

Faber troont me mee naar de voetbalvelden op een steenworp afstand van het fraaie gemeentehuis in St. Annaparochie. Eerst komen we op De Waaie. Sinds mensenheugenis ligt hier een kaatsveld op klei. “Hier zit nog geen centimeter drainage in”, zegt Faber. “Winterdag verandert het hier in een soort moeras. Maar nu wordt het zeer intensief gebruikt door kaatsers en de scholen hier.”

Ik moet beamen dat ondanks de droogte het veld er prachtig groen, vlak en fris bij ligt. Het blijkt om een veld te gaan dat opgebouwd is uit klei en hooguit eenmaal per jaar bezand wordt om het stroef te houden. ‘Overloopzand’ noemt Faber

dat. Als je straatgras wilt vinden moet je hier lang zoeken. Achter het kaatsveld ligt het hoofdveld van VV St.-Annaparochie. Deze voetbalvereniging is thans ook de enige vereniging in de gemeente die de exploitatie van de sportvelden in eigen beheer heeft. Aanvankelijk had de vereniging het onderhoud bij een aannemer ondergebracht. Faber: “Maar toen bleek dat deze aannemer het onderhoud niet beter en zeker niet voordeliger uitvoerde dan onze dienst, werden we al snel weer benaderd om ook hier de velden weer te onderhouden. Het verschil zit hierin: als

men een beroep op ons doet om voor een belangrijke wedstrijd het gras nog eens te maaien of te vegen, dan nemen we dat in onze werkzaamheden mee. Een aannemer ziet dit als meerwerk en zal dat ook doorberekenen.”

Doorzaaien

Ten tijde van deze reportage is de voetbalcompetitie net geëindigd. Een bordje meldt: “Niet betreden, pas ingezaaid. Op dit veld geen fris groen op klei, maar een doorgezaaide grasmat aangelegd op een ISO-veld, dat - anders dan op het kaatsveld - best een flinke bui kan gebruiken. “Als zo’n veld droog wordt, is het binnen de kortst mogelijke keren zo geel als saffraan”, verduidelijkt Faber. “Het beregenen van de sportvelden is een zaak van de vereniging. Ik heb de consul van de vereniging gebeld dat ze dit nu gauw moeten aanpakken en dat zullen ze ook doen, dat doorzaaien doen we natuurlijk niet zomaar. Als zaaizaad hebben we SOS-zaad van Barenbrug gebruikt. Dit zaad kiemt razendsnel, ook bij lagere temperaturen. Na vijf dagen stond het er al mooi op. We hebben het zowel in de lengterichting als in de breedterichting doorgezaaid, zo’n 150 kilo per hectare. Dit is het tweede jaar dat we hiermee werken. Wij kijken kritisch of dat SOS-zaad ook echt zoden aan de dijk zet, want eigenlijk hebben we er bewust voor gekozen, dit op advies van Barenbrug en in overleg met de firma Pars, de plaatselijke leverancier.

Hoofdveld van St.-Anne: resultaat van doorzaaien op wetra-veld al te zien.

Ook het oefenveld is hier met SOS-zaad doorgezaaid.

Korte herstelperiode

Op het oefenveld is nog beter te zien dat het in de lengte- en de breedterichting is doorgezaaid. Ook dit veld oogt droog. Het oefenveld heeft een zandopbouw maar is ongecertificeerd. Dit veld draagt de sporen van veel en intensief oefenen. Maar ook de sporen van de Top Fieldmaker die hier de resterende zode afgehaald heeft en het geheel ook weer enigszins vlak heeft gemaakt. Als ik doorvraag op het thema SOS-zaad van Barenbrug blijkt Faber toch weldegelijk iets in deze noviteit te zien. Faber: "De zode op de voetbalvelden hebben hier te weinig tijd om te herstellen. Dat komt enerzijds omdat de scholen gebruik maken van de velden, maar anderzijds ook omdat direct na het voetbalseizoen het kaatsseizoen start. Daar worden in een aantal gevallen ook de voetbalvelden voor gebuikt. Van een echte zomerstop is hier dus nauwelijks sprake. En als er doorgezaaid moet worden kun je maar beter een snelle starter gebruiken." Faber laat tussen de regels door merken dat hij met de veel droogtegevoeliger Wetra- en Iso-velden wat minder affiniteit heeft dan de betrouwbaarder velden met een kleiopbouw. Maar ook dat nuanceert hij: "Een oefenveld zoals je dat hier in St. Annaparochie ziet, zou het winterdag op klei natuurlijk nooit volhouden."

Vrouwenparochie

Nieuwsgierig als ik ben naar nog meer sportvelden op de Friese klei, neemt Faber me mee naar

Cross-overgezaaide oefenveld kan wel wat water gebruiken

buurtdorp Froubuurt (Vrouwenparochie). Op het terrein dat winterdag als ijsbaan fungeert, treffen we een prachtige grasmat aan, wederom met weinig straatgras. Thans hebben de lagere school de kaatsvereniging het in gebruik. Het gras is op 3,5 cm gemaaid en heeft een kleiondergrond en is gedraineerd. Faber: "Vroeger zetten we het veld winterdag altijd onder water. Maar daar zijn we mee gestopt. We kregen een soort vies bruin vlies op zode, wat je lang bleef zien. Nu zetten we het veld alleen onder water als Koning Winter zich echt aandient. Als het droog wordt, passen we deze inundatietechniek trouwens ook toe; een kwestie van enkele uren pompen." Dit is natuurlijk een bijzondere methode die weinig sportveldbeheerders zullen toepassen. Na bevochtiging kan het overtollige inundatiewater van het enigszins bolgelegde veld over de oppervlakte naar de geulen langs het veld

stromen. En worden weggepompt. Zo wordt trouwens ook de overtollige millimeters regenwater bij hoosbuien afgevoerd. We steken over naar het hoofdvoetbalveld. Opvallend genoeg ligt dat er slechts voor de helft heel fraai bij. Faber: "Maar als de voetbalvereniging de regeninstallatie erop zet, trekt dat gauw weer bij. Het komt omdat we enkele jaren geleden hier het hoofdveld verlegd hebben. Het nieuwe en nu drogere gedeelte ligt op een bodem met veel opgebracht zand. Daarvoor hebben we naast zand ook teeltaarde uit de omgeving gebruikt. De samenstelling van de teeltaarde kan hier van kilometer tot kilometer verschillen. Je ziet dus meteen verschillen." De droogte heeft ook de drainagesleuven goed zichtbaar gemaakt in het veld. De doelgebieden zijn met de hand heringezaaid, net als in het hoofddorp St. Anne met SOS-zaad.

Kriebeleggen en snijrollen

Terug op het gemeentehuis vertelt Faber dat zijn de onderhoudsdienst die hij aanstuurt het reguliere werk aan alle sportvelden doet: "Dat betekent dus maaien met de vijfdelige Roberine die we dit jaar nieuw gekocht hebben. Ook beschikken we over een semi-smalspoor New Holland Frontsteer, die met Trelleborg-banden is uitgerust. Die gebruiken we voor grasvegen, prikken, wiedeggen en bemesten. Frontsteer wil zeggen dat de stuurinrichting voor de tractor zit waardoor deze heel kort kan draaien. We hebben voor een smalspooruitvoering gekozen omdat we deze trekker winterdag inzetten voor gladheidsbestrijding op fietspaden. De maaikooien van de Roberine zijn uitgerust met een snelverstelling. Hierdoor kunnen we snel kunnen overschakelen van een maaihoogte van 3,5 centimeter (kaatsvelden) naar 4,5 centimeter (voetbalvelden). En uiteraard hebben we een cirkelmaaier, want met de kooimaaier krijg je stengels van het doorgesloten Engels raaigras niet weg. Bijzonderheid is ook dat we samenwerken met Menaldumadeel. Daar zag ik ooit een wiedeg, kriebeleg zoals we dat hier noemen, in de loods staan. Die zetten we in om vilt en mos te verwijderen. En we prikkelen het gras ermee zodat het sneller en beter uitstoelt. Ook stond er in de loods een zogenaamde snijrol. Daarmee dringen we ongeveer 20-25 centimeter door in de bodem. Dat zetten we nu dus ook in: voor de beluchting van de bodem. Voor groot onderhoud en renovaties doen we een beroep op BV Sport. Dat de verzelfstandigde afdeling groenbeheer van gemeente Leeuwarden. Zij voeren het vertidrainen uit. Soms maken we ook wel gebruik van een aannemer. Maar ook schapen vervullen een functie. Op enkele kaatsvelden zorgen hun pootjes voor een mooie vlakke bodem."

De ijsbaan annex kaatsbaan zetten de Froubuurters regelmatig onder water.

Voetbalveld Froubuurt: Het deel op de kleigrond blijft zijn groene kleur behouden.

Bemesting

Hoe gaat het er hier in het noorden eigenlijk met de bemesting aan toe? Faber: "In de Wetra- en Iso-velden zit weinig bodemleven. We proberen dat te verrijken met organische messtoffen. Hiermee heb je natuurlijk ook minder last van verbranding. Deze langzaam werkende messtoffen spoelen bovendien ook niet zo gauw weg. We praten dan over DCM, DCM Vivifos en DCM Start. Hiermee experimenteren we inmiddels drie jaar. Ook de uitbreiding in Vrouwenparochie bemesten we hiermee. De kleivelden bemesten we heel traditioneel in het voorjaar met de NPK-mengmeststof 17-17-17. Daarna houden we de voedingstoestand bij met Entec. Dit is een meststof die een nitrificatieremmer bevat. Deze

zorgt voor een vertraagde omzet van ammonium naar nitraatstikstof."

Enthousiasme

"Goed werk leveren." Dat is volgens Faber essentieel voor het voortbestaan en het functioneren van deze gemeentelijke dienst in een plattelandsgemeente met een groot grondgebied en relatief weinig mensen. "Over de aanpak en de kwaliteit van het werk vindt veel overleg met de baancommissarissen plaats en stellen we ons flexibel op. Anderzijds moeten we ook kunnen concurreren om ons bestaan binnen de gemeente te rechtvaardigen. We werken dus met gemotiveerde mensen. De zelfredzaamheid in de gemeente en bij de verenigingen is ook erg groot. Sloten vol met water hebben we hier genoeg, we kennen nauwelijks restricties en er zijn genoeg boeren waar even de beregeningsapparatuur geleend kan worden om de velden te beregenen. Ook het zoden terugleggen na de wedstrijden, het maaien rondom de hekwerkpalen en het onderhoud aan de reclameborden, de hekwerken en de ballenvangers doet men zelf. Je hebt hier met een boerenbevolking te maken en dat kan ook lastig zijn. Zo hebben we bijvoorbeeld aan de bemesting paal en perk moeten stellen. Soms werden boerenzonen wat al te enthousiast en gaf men zelf alvast maar wat kunstmest als het veld te geel werd. Als je als gemeente dat niet weet en het later nog eens dunnetjes overdoet...."